

Cursuri universitare

Conf. univ. dr. ALEXANDRU FLORIN MĂGUREANU

CRIMINOLOGIE

Curs universitar

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE	5
ABREVIERI	7
CAPITOLUL I. SOCIETATE ȘI CRIMĂ	9
Secțiunea 1. Societate și normă	9
Secțiunea 2. Noțiunea de „crimă” și tipuri de criminalitate	10
2.1. Noțiunea de „crimă”	10
2.2. Tipuri de criminalitate	13
CAPITOLUL II. CRIMINOLOGIA – ȘTIINȚĂ PENALĂ. EVOLUȚIE, OBIECT ȘI SCOP.....	16
Secțiunea 1. Repere în evoluția gândirii criminologice	16
Secțiunea 2. Importanța lui Cesare Beccaria pentru științele penale	17
Secțiunea 3. Școala pozitivistă italiană.....	20
3.1. Cesare Lombroso (1835-1909) și primul Congres internațional de antropologie criminală din 1885	21
3.2. Enrico Ferri (1856-1929)	27
3.3. Raffaele Garofalo (1851-1934)	31
Secțiunea 4. Critica școlii pozitivistice.....	36
Secțiunea 5. Rolul criminologiei în rândul științelor penale	37
5.1. Definiția criminologiei	37
5.2. Scopul criminologiei	39
5.3. Relația dintre criminologie și dreptul penal	39
5.4. Obiect și metodă în criminologie	40
CAPITOLUL III. CAUZALITATEA ÎN CRIMINOLOGIE	42
Secțiunea 1. Noțiunea de cauzalitate și specificul acesteia în criminologie	42
1.1. Cauzalitatea în științele penale – noțiuni generale	42
1.2. Cauzalitatea în criminologie – noțiuni generale	43
Secțiunea 2. Teorii ale cauzalității.....	44
2.1. Teoriile alterității criminalului și ale eredității crimei.....	45
2.2. Teoria etichetării	49
2.3. Teoria „normalității crimei” și teoria anomiei	51
2.3.1. Teoria „normalității crimei”.....	51
2.3.2. Teoria anomiei (dezorganizării).....	53
2.4. Teoria imitației	54
2.5. Teoria asocierii diferențiale.....	56
2.6. Teoria alegerii raționale	57
2.7. Criminologia mediului (ecologia criminalității sau criminologia geografică)	60
2.8. Teoria oportunității și a rutinei cotidiene	61
2.9. Teoria controlului social.....	62
2.10. Teoria biosocială	63

2.11. Teoria „ <i>geamurilor sparte</i> ”	65
Secțiunea 3. Factorii criminogeni externi	66
3.1. Noțiunea de factori criminogeni	66
Secțiunea 4. Factorii criminogeni interni	69
4.1. Relația dintre vârstă și criminalitate	69
4.1.1. Curba generală a criminalității	70
4.2. Relația dintre sexul unei persoane și criminalitate	71
4.3. Rasă, minorități, diversitate culturală și criminalitate	74
4.3.1. Relația dintre minorități, rasă și criminalitate	74
4.3.2. Diversitatea culturală și relativismul unor valori ca factori criminogeni	74
CAPITOLUL IV. CRIMINALUL. TIPOLOGII CRIMINALE.	
PERSONALITATEA CRIMINALĂ	77
Secțiunea 1. Tipologii criminale	77
1.1. Aspecte generale privind clasificarea criminalilor	77
1.2. Criminalul iresponsabil	80
1.3. Ucigașul în serie	81
1.3.1. Fascinația bolnăvicioasă pentru ucigașii în serie	84
Secțiunea 2. Personalitatea criminală	85
2.1. Există o legătură între inteligență și abaterea de la norme?	87
2.2. Importanța analizei personalității criminale	88
2.3. Formarea personalității infractorului	90
2.4. Temperamentul	90
2.5. Tulburări de personalitate	91
Secțiunea 3. Mobilul și scopul crimei din perspectivă criminologică	92
CAPITOLUL V. MECANISMUL TRECERII LA ACT	95
Secțiunea 1. Noțiune	95
Secțiunea 2. Etapele mecanismului trecerii la act	96
2.1. Prima etapă	96
2.2. A doua etapă	97
2.3. Etapa „crizei”, când făptuitorul consideră necesară comiterea faptei	97
2.4. Momentul comiterii faptei	98
2.5. Desistarea, renunțarea la comiterea actului criminal	100
CAPITOLUL VI. VICTIMA. ELEMENTE DE VICTIMOLOGIE	101
Secțiunea 1. Dezvoltarea victimologiei ca știință	101
Secțiunea 2. „Duetul” criminal-victimă	102
Secțiunea 3. Factori victimogeni	103
Secțiunea 4. Victimizarea și cifra neagră a criminalității	108
CAPITOLUL VII. PREVENIREA CRIMINALITĂȚII ȘI REACȚIA SOCIALĂ	
ÎMPOTRIVA CRIMINALITĂȚII	109
Secțiunea 1. Prevenirea criminalității	109
Secțiunea 2. Tipuri de prevenire	110

2.1. Prevenirea generală	110
2.2. Prevenirea specială	111
2.3. Prevenirea situațională	112
Secțiunea 3. Reacția socială la criminalitate	114
3.1. Sistemul represiv	116
3.2. Sistemul preventiv	119
3.3. Sistemul curativ	119
Secțiunea 4. Politica penală	120
CAPITOLUL VIII. CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ	122
Secțiunea 1. Noțiunea și specificul criminalității gulerelor albe	122
Secțiunea 2. Incriminarea criminalității gulerelor albe. Aspecte generale și elemente de dreptul penal al afacerilor	125
Secțiunea 3. Caracteristici generale ale criminalului cu „guler alb”	127
Secțiunea 4. Victimele criminalității gulerelor albe (crimele „fără victime”)	129
Secțiunea 5. Spălarea de bani – criminalitate conexă crimelor gulerelor albe	129
Secțiunea 6. Evaziunea fiscală – criminalitate conexă crimelor gulerelor albe.....	131
CAPITOLUL IX. CRIMINALITATEA SĂVÂRȘITĂ CU VIOLENȚĂ.	
ASPECTE GENERALE.....	132
Secțiunea 1. Criminalitatea săvârșită cu violență	132
Secțiunea 2. Factori declanșatori ai violenței	134
Secțiunea 3. Tipuri de agresiune.....	135
Secțiunea 4. Fanatismul religios	135
Secțiunea 5. Aspecte generale privind crimele îndreptate împotriva vieții	136
5.1. Noțiunea și specificul faptelor îndreptate împotriva vieții	136
5.2. Caracteristicile generale ale făptuitorului și ale victimelor	137
Secțiunea 6. Alte crime săvârșite cu violență	139
6.1. Tălhăria	139
6.2. Hărțuirea.....	140
6.3. Violența domestică.....	141
CAPITOLUL X. CRIMELE MOTIVATE DE URĂ	143
Secțiunea 1. Aspecte generale	143
1.1. Crimele motivate de ură ca un tip specific de criminalitate	143
Secțiunea 2. Caracteristicile crimelor motivate de ură	144
Secțiunea 3. Factori criminogeni specifici în cazul infracțiunilor motivate de ură	147
Secțiunea 4. Caracteristici generale ale făptuitorului	149
4.1. Aspecte generale	149
4.2. Categoriile de făptuitori	151
4.2.1. Teribiliști – cei care comit faptele din dorința de a impresiona sau pentru că li se pare incitant, deoarece caută „senzații tari”	151
4.2.2. Făptuitori care văd în comiterea faptei un mod de a-și apăra „teritoriul”, modul de viață sau de a menține puterea	151

4.2.3. Făptuitori care se răzună, ceea ce poate presupune săvârșirea faptei în urma unui atac inițial împotriva grupului	152
4.2.4. Făptuitori care consideră că misiunea, scopul ultim al existenței lor, este acela de a scăpa societatea de „rău”, identificând acest „rău” în tot ceea ce percep ca fiind foarte diferit de ei înșiși și de grupul lor	152
4.3. Grupurile organizate și crimele motivate de ură	153
Secțiunea 5. Victimele crimelor motivate de ură.....	154
5.1. Caracteristici generale ale victimelor	154
5.2. Persoane cu dizabilități.....	156
5.3. Persoane care aparțin unor minorități.....	157
CAPITOLUL XI. TERORISMUL	160
Secțiunea 1. Definierea terorismului. Actele de terorism.....	160
Secțiunea 2. Factori criminogeni specifici în cazul terorismului.....	161
Secțiunea 3. Componentele actului terorist	162
Secțiunea 4. Teroristul – caracteristici generale	164
Secțiunea 5. Radicalizarea	166
Secțiunea 6. Grupările teroriste	168
Secțiunea 7. Prevenirea și combaterea terorismului. Noțiune și unele controverse	169
Secțiunea 8. Relația dintre actele de terorism și crimele motivate de ură	172
Secțiunea 9. Terorismul domestic.....	173
CAPITOLUL XII. GENOCIDUL	175
Secțiunea 1. Noțiunea de genocid. Dificultatea unei definiții	175
Secțiunea 2. Specificul actelor de genocid	178
Secțiunea 3. Caracteristici generale ale făptuitorului	184
CAPITOLUL XIII. CRIMELE SEXUALE.....	187
Secțiunea 1. Caracteristici și factori criminogeni specifici.....	187
Secțiunea 2. Caracteristici generale ale agresorului sexual	190
Secțiunea 3. Participația.....	196
Secțiunea 4. Mobilul și recidiva	196
Secțiunea 5. Specificul făptuitorilor care comit acte sexuale asupra minorilor.....	197
Secțiunea 6. Caracteristici generale ale victimelor crimelor sexuale și factori de risc.....	199
CAPITOLUL XIV. CRIMA ORGANIZATĂ ȘI CRIMINALITATEA DE MARE VIOLENȚĂ	202
Secțiunea 1. Noțiune și specific.....	202
Secțiunea 2. Grupul de crimă organizată și caracteristicile sale.....	206
Secțiunea 3. Factori criminogeni specifici.....	208
Secțiunea 4. Caracteristici generale ale făptuitorilor	210
Secțiunea 5. Prevenirea și combaterea criminalității organizate	212
Secțiunea 6. Legătura dintre terorism și crima organizată.....	214

CAPITOLUL XV. CRIMELE SĂVÂRȘITE PRIN TRAFICAREA ȘI EXPLOATAREA PERSOANELOR VULNERABILE.....	216
Secțiunea 1. Traficul de persoane.....	216
1.1. Noțiuni introductive	217
1.2. Factori criminogeni specifici.....	218
1.3. Caracteristici generale și categorii de făptuitori.....	219
Secțiunea 2. Caracteristicile victimelor	222
2.1. Noțiuni generale	222
Secțiunea 3. Exploatarea sexuală.....	223
Secțiunea 4. Exploatarea prin muncă forțată	225
Secțiunea 5. Particularități ale exploatării copiilor.....	226
CAPITOLUL XVI. DELINCVENȚA JUVENILĂ.....	228
Secțiunea 1. Noțiuni generale	228
Secțiunea 2. Teorii privind cauzele delincvenței juvenile	229
Secțiunea 3. Devianța și delincvența	231
Secțiunea 4. Trăsături generale ale delincventului juvenil	234

Conf. univ. dr. ALEXANDRU FLORIN MĂGUREANU

CRIMINOLOGIE

Curs universitar

Universul Juridic

București

-2025-

Capitolul I

SOCIETATE ȘI CRIMĂ

Secțiunea 1

Societate și normă

Societatea presupune, în mod obligatoriu, existența unor reguli ce sunt impuse tuturor printr-o presiune socială, de la care membrii respectivului grup nu se pot sustrage fără a se expune la diferite sancțiuni. Fără o formă de organizare socială și fără norme, nu putem vorbi nici despre crimă. La momentul când au apărut primele norme juridice, exista deja o evoluție în acest sens, care a presupus selecția unor comportamente posibile în fața activității antisociale¹.

S-a subliniat² faptul că „dreptul”, în înțelesul pe care i-l dăm astăzi, apare în acel moment când scade subordonarea omului față de normele stabilite de familie, clan sau trib, când relația bazată pe legătura de sânge își pierde din autoritate.

Apariția dreptului trebuie să fie, în mod necesar, legată de apariția statului, moment în care încetează să mai fie o creație arbitrară și devine un produs și în același timp un arbitru al societății care l-a creat. Pentru ca membrii societății să-și poată conforma conduita și activitatea lor echilibrului social, este nevoie de prescripții normative și coercitive; altfel, nu toți indivizii vor ști limita libertății individuale, iar fără coerciție nu toți vor respecta această limită³.

S-a arătat⁴ că definirea sistemului juridic ca fiind „orice sistem de comandă cu forța de a domina toate celelalte sisteme dintr-o societate dată, unde linia de comandă poate fi urmărită până la o singură sursă politică”, apare astăzi ca fiind insuficientă, întrucât o astfel de definiție ar include și sisteme de drept, ca de exemplu cel din Coreea de Nord sau chiar cel din Germania nazistă. Pentru a putea fi numit „sistem de drept”, orice organizare de acest fel trebuie să îndeplinească anumite condiții considerate esențiale⁵:

- existența instanțelor judecătorești ca instituții ce aplică normele și directivele, edictate pentru întreaga societate, la cazuri individuale și care rezolvă disputele cu privire la aplicarea normelor;

- existența normelor publice cu un grad ridicat de generalizare;

- elaborarea legilor trebuie să fie un procedeu public, realizat de către puterea legislativă;

- orientarea legilor spre realizarea binelui public, pentru recunoașterea și protejarea sumei calităților ce dau valoare unei societăți umane;

- sistematizarea actelor normative, crearea unei construcții coerente și solide.

¹ E. de Greeff, *Introduction à la criminologie*, ed. a 2-a, vol. I, Ed. Joseph Vandenplas, Bruxelles, 1946, p. 15.

² S. Popescu, *Concepții contemporane despre drept*, Ed. Academiei Române, București, 1985, p. 74.

³ T. Pop, *Curs de criminologie*, Ed. Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1928, p. 32.

⁴ J. Waldron, *The Concept and the Rule of Law*, în *Georgia Law Review*, Public Law Research Paper nr. 08-50/2008, p. 15, indicat în A.F. Măgureanu, *Principiile generale ale dreptului*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 109-110.

⁵ *Ibidem*, pp. 21-39.

Îndeplinirea acestor condiții esențiale contribuie la legitimarea dreptului în societate, la acceptarea normelor și la recunoașterea valorilor protejate prin norme. Legitimarea trebuie să fie un proces continuu, întrucât și dreptul, la rândul său, are o aplicare permanentă¹. Unul dintre rolurile esențiale ale dreptului este acela de a media între comportament și valoare, de a fi intermediar între idealurile morale, filosofice și forțele reale, între ordine și viață². Chiar și în regimurile totalitare a existat întotdeauna o preocupare (obsesivă uneori) de a simula, de a purta masca justului, de a da o aparență echitabilă, conștientizând, așa cum face orice sistem care încearcă să își asigure supraviețuirea, că respectarea legilor și responsabilitatea cetățenilor sunt posibile numai atunci când aceștia au încredere în normele respective, atunci când cred în idealurile și valorile sociale recunoscute și promovate prin legi³.

Unul dintre elementele regulii de drept, în sensul pe care i-l atribuim astăzi, este așteptarea ca autoritatea publică ce ia o decizie care ne afectează viața să justifice acea decizie. Presupunem că mai ales judecătorii își vor motiva deciziile, dar și alți oficiali, membri ai legislativului sau ai executivului. Cu alte cuvinte, presupunem că sistemul nostru juridic este construit pe refuzarea puterii brute, arbitrară⁴. Regele cu puteri nelimitate nu trebuia să își justifice deciziile, întrucât ele își găseau o justificare suficientă în chiar voința sa, care nu era limitată prin nicio lege. Conceptul de normă juridică a devenit astăzi inseparabil de necesitatea justificării deciziilor juridice, de explicarea motivelor ce au condus la o anumită hotărâre. Justificarea unei soluții este o componentă esențială a abordării procedurale a regulii de drept, statul fiind obligat să acționeze într-o manieră previzibilă și consistentă, justificând motivele ce au dus la acea acțiune⁵. Apariția democrației și a Constituțiilor în era modernă a răspuns nevoii pe care o are dreptul de a-și da o justificare⁶.

Cu toate acestea, nici legiurile democratice și nici Constituțiile nu pot satisface nevoia modernă ca legea să aibă o bază cognoscibilă; ca urmare, dreptul trebuie să se sprijine pe autoritatea obiectivă a științei care devine un element necesar al dreptului pozitiv⁷.

Secțiunea 2

Noțiunea de „crimă” și tipuri de criminalitate

2.1. Noțiunea de „crimă”

Crima, înainte de a fi un fenomen juridic, este un fenomen social, mai exact un act antisocial. Dar, oricât ar fi de antisocial un act, el nu va constitui o infracțiune, decât din momentul incriminării sale prin lege⁸. Apariția actului deviant sau a crimei trebuie să fie

¹ A.F. Măgureanu, *The Law as an Axiological System*, în Communication, Context, Interdisciplinarity, Ed. Alpha Institute for Multicultural Studies, Târgu-Mureș, 2014, p. 369.

² N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1997, p. 120.

³ A.F. Măgureanu, *The Law as an Axiological System*, op. cit., p. 370.

⁴ M. Cohen, *The Rule of Law as the Rule of Reasons*, în Archiv für rechts und sozialphilosophie nr. 1/2010, vol. 96, p. 2, indicată în A.F. Măgureanu, *Principiile generale ale dreptului*, op. cit., pp. 115-116.

⁵ *Ibidem*, p. 3.

⁶ A.F. Măgureanu, *Principiile generale ale dreptului*, op. cit., p. 187.

⁷ R. Berkowitz, *Democratic Legitimacy and the Scientific Foundation of Modern Law*, în Theoretical Inquiries in Law nr. 1/2007, vol. 8, p. 16.

⁸ *Ibidem*, p. 63.